

לפרשת אחרי מות – תשע"ו בין גלוי עריות לגלות הרב איתי טוכפלד

בסיומו של חג הפסח המציין את תחילת המסע לארץ ישראל, אנו קוראים השנה את פרשת "אחרי מות", העוסקת בהבדלתם של ישראל מהמצרים ומעמי כנען:

כְּמַעֲשֵׂה אֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר יִשְׁבַּתְּם בָּהּ לֹא תַעֲשׂוּ וְכַמַּעֲשֵׂה אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אָנִי מְבִיא אֶתְכֶם שָׂמָּה לֹא תַעֲשׂוּ וּבְחַקְתֵּיהֶם לֹא תִלְכוּ: אֵת מִשְׁפָּטֵי תַעֲשׂוּ וְאֵת חֻקֵּי תִשְׁמְרוּ לִלְקַח בְּהֶם אָנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

(ויקרא פרק יח ג-ד)

בנוסף לכך, מציינת התורה את המעלה המיוחדת של הארץ אליה עתידים להגיע:

אֵל תִּטְמְאוּ בְּכָל אֶלֶה כִּי בְּכָל אֶלֶה נִטְמְאוּ הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אָנִי מְשַׁלַּח מִפְּנֵיכֶם: וְתִטְמְאוּ אֶרֶץ וְאֶפְקֹד עֲוֹנָה עָלֶיהָ וְתִקָּא אֶרֶץ אֶת יִשְׁבֵּיָהּ: וְשִׁמְרַתֶּם אֶתְּכֶם אֶת חֻקֵּי וְאֵת מִשְׁפָּטֵי וְלֹא תַעֲשׂוּ מִכָּל הַתּוֹעֵבֹת הָאֵלֶּה הָאֲזָרַח וְהַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם: כִּי אֵת כָּל הַתּוֹעֵבֹת הָאֵל עָשׂוּ אֲנָשֵׁי הָאֶרֶץ אֲשֶׁר לִפְנֵיכֶם וְתִטְמְאוּ אֶרֶץ: וְלֹא תִקָּא אֶרֶץ אֶתְכֶם בְּטִמְאַמְכֶם אֹתָהּ כַּאֲשֶׁר קָאָה אֶת הַגּוֹי אֲשֶׁר לִפְנֵיכֶם:

(ויקרא פרק יח, כד-כח)

הארץ מקיאה את עוברי העבירות. בקדושתה הגדולה אינה מסוגלת להכיל את מי שמטמא עצמו בעניינים של איסורי העריות המצויינים בפרשה.

ישנן כמה מצוות שאי הקפדה עליהן עלולה לגרום לישראל לגלות מארצם, כפי שמציינת המשנה באבות (פרק ה משנה ט):

גלות בא לעולם על עובדי עבודה זרה ועל גלוי עריות ועל שפיכת דמים ועל השמטת הארץ

מקור הדבר שגלות באה לישראל על עוון גילוי עריות הוא בפרשתנו, כפי שציינו. אך יש להבין מדוע חטא זה קשור לגלות מהארץ? וכי בחו"ל עוון גילוי עריות יותר מתקבל על הדעת? זוהי למעשה שאלת הרמב"ן: "והנה העריות חובת הגוף ואינן תלויות בארץ?".

מחדש הרמב"ן שלמעלתה של ארץ ישראל יש עניין מיוחד מאוד, והוא שרק בה יש קשר ישיר ללא תיווך עם ריבונות של עולם. אין לארץ ישראל שר ממונה כפי שיש לשאר הארצות והעמים, אלא היא מושגחת ישירות על ידי האל ברוך הוא.

ניתן לומר שכוונת הרמב"ן לומר שגילוי העריות למעשה הוא יצר שתכליתו טובה מאוד, שהרי בזה מתקיים העולם. ועוד עמוק מכך זהו יצר שבגרעינו הפנימי מבטא נקודת קישור וחיבור ואהבה גדולה עד כדי דביקות בגוף. וכשמעמיקים עוד ניתן לומר שתכליתו העמוקה ביותר של יצר זה היא ליצור את החיבור הגמור בין אדם לבוראו. אותה אהבה ניצחית בלתי תלותית ועוצמתית שאין גדולה ממנה (עי' לדוגמא בדברי הרמב"ם הלכות תשובה פרק י). אלא שאותה מעלה פנימית יכולה גם לרדת לשפל המדרגה, ואז היא תבוא לידי ביטוי ביצר שפל ונמוך באופן של גילוי עריות. או אז נוצרת סתירה גדולה בין מעמדו של האדם החוטא לארץ הקדושה שכל עניינה ליצור את אותו קשר עמוק בלתי תלותי, כדברי הרמב"ן. על כן בלתי ברירה, החוטא נאלץ לגלות מהארץ עד אשר ישוב מחטאו ושב ורפא לו.